

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија” бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11), како и врз основа на член 30 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија” бр. 103/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14 и 116/14) министерот за образование и наука ја утврди Наставната програма по граѓанско образование за IX одделение на деветгодишното основно образование за учениците со оштетен слух во посебните училишта и посебните паралелки во основните училишта.

АДАПТИРАНА НАСТАВНА
ПРОГРАМА ЗА УЧЕНИЦИ СО
ОШТЕТЕН СЛУХ

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

ГРАЃАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ

IX ОДДЕЛЕНИЕ

Скопје, август 2015

ДЕВЕТГОДИШНО
ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

ЗАБЕЛЕШКА:

Согласно динамиката за воведување на деветгодишното основно воспитание и образование, наставната програма за учениците во VIII одделение на осумгодишното основно училиште од учебната 2010/11 година е еквивалентна на наставната програма за IX одделение на деветгодишното основно училиште. Според наставниот план за предметот граѓанско образование се планирани по 1 час неделно, односно 36 наставни часа годишно. Наставниот предмет граѓанско образование во наставниот план има статус на задолжителен наставен предмет.

1. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ПО ГРАЃАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ ВО IX ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да знае што е власт и како се стекнува;
- да препознава носители на власта;
- да прави разлика помеѓу законодавната, извршната и судската власт;
- да ги знае основните надлежности на носителите на власт во Република Македонија;
- да ги познава формите на учество на граѓаните во јавниот живот;
- да ги открие причините зошто граѓаните треба да ги почитуваат законите;
- да се поттикнува за толеранција во однос на поинакви погледи и ставови;
- да ја разбере улогата на Уставот и законите во современата држава;
- да го запознае меѓународното хуманитарно право и неговото значење во војна;
- да ги осознава сличностите и разликите меѓу човековите права и меѓународното право;
- да ги запознае институциите и механизмите кои ги казнуваат прекршителите на меѓународното право;
- да формира ставови за вредностите на човечкиот живот;
- да покажува подготвеност за мирно решавање на конфликтни состојби предизвикани од културни, етички и религиозни разлики;
- да ја објасни важноста на масмедиумите во современото општество.

2. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

Тема: Власт (12 часа)			
Цели	Содржини	Поими	Активности и и методи
<ul style="list-style-type: none"> - да прави разлика помеѓу власт и моќ без власт; - да разликува демократска од недемократска власт; - да умее да посочува примери за потеклото на власта (како се стекнува власт); - да знае што претставува власта и зошто служи; - да ги знае носителите на власта; - да се оспособува да идентификува случаи на злоупотреба на власта; - да ги знае граѓанските должности во однос на управувањето со општеството (граѓанска доблест); - да ги знае причините зошто граѓаните треба да ги почитуваат законите. 	<p>Управување со општеството</p>	<p>Власт, моќ, држава, политика, моќ без власт, извори на власта (правила и закони, обичаи, оп.улоги, институции, морални принципи, согласност), институции (носители на власта), граѓанска доблест, граѓанска должност.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Изработка на постер/плакат – тврдењата на Џон Лок за потреба од власта. - Вежба – „Како би изгледало одделението да нема прописи? Што би се случило кога наставникот не би имал право да ги води и усмерува учениците?“. Презентација на одговорите и нивна споредба со тврдењата на Џон Лок. - Текст метода – „Животот и ликот на Џон Лок“, разговор за прочитаниот текст, објаснување на непознати зборови, изрази. - Изработка на цртеж на тема „Како ја доживувам власта“. - Анализа на примери на добри и лоши постапки на власта. - Работа во групи, презентации: Зошто треба да се почитуваат законите? Кој за што е задолжен?.
<ul style="list-style-type: none"> - Да ги препознава институциите (носителите) на власта во Р. Македонија; - да ги знае основните надлежности на носителите на 	<p>Власта во Р. Македонија</p>	<p>Собрание, пратеници, влада, министри, претседател на државата, полиција, судството, народен</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Вежба - „Кој колкава власт треба да има во училиштето“. - Се организира средба со претставник на власта и се води разговор околу надлежностите што ги има.

<p>власта во Р. Македонија; - да разликува законодавна, извршна и судска власт; - да знае како се избира собранието, претседателот на државата, владата, народниот правобранител; - да знае каков документ е уставот; - да зане што е уставна демократија; - да сфати како преку политичките партии граѓаните ги изразуваат различните интереси (плурализам); - да знае зошто луѓето се здружуваат и зошто стануваат активни членови на заедницата; - да знае да ги напише сите ново усвоени поими.</p>		<p>правобранител, устав и уставна демократија, политички партии, позиција и опозија, плурализам, граѓански здруженија</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Се изработуваат листи со надлежностите на владата, собранието и претседателот на Р.М. - Работа во групи, презентации „Што е народен правобранител, како може да помогне и кога“. - Се организира посета на канцеларијата на Народниот правобранител. - Се пребарува на Интернет и се изработува листа на политички партии регистрирани во РМ. - Се анализираат програми на политички партии и се води разговор за целите, активностите, за нивната организираност, кои се нивните ставови. - Се посочуваат примери на граѓански здруженија и се разговара за причините зошто се тие создадени. - Се користат сурдотехнички помагала (микрофон, слушалки, индивидуални и групни слушни апарати)
--	--	---	--

Тема Истражување на Меѓународното хуманитарно право (11 часа)

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да ги сфати поимите очевидец и достоинство; - да изгради позитивен став за хуманитарно дејствување; - да ги усвои поимите хуманитарен чин и социјален притисок; - да ја сфати потребата од учество во хуманитарен чин; - да анализира кога и на кого му е потребна помош, кога е загрозен нечиј живот; - да развива чувство за солидарност; - да воочува и оценува ситуации на очевидец; 	<p>Очевидец и достоинство</p> <p>Хуманитарен чин и социјален притисок</p> <p>Дилема и очевидец</p>	<p>Очевидец и достоинство</p> <p>Хуманитарен чин и социјален притисок</p> <p>Дилема и очевидец</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Работа во групи-анализа на текстот „Храбриот продавач”. - Работа во група – изработка на цртежи (со користење на програма за цртање paint) и илустративен приказ на текстот „Храбриот продавач“. - Вежба – учениците добиваат со илустриран материјал (слики, цртежи) и текстови. Со анализа на примерите треба да заклучат кој е очевидец и дали е повредено нечие достоинство. Податоците се запишуваат во табела. - Се идентификуваат притисоците и ризиците со кои се соочува секој очевидец. - Анализа на приказната „Сама на клупата”. - Вежба- социјален притисок. Учениците добиваат примери за вежбање. Ги анализираат примерите и ги групираат во зависност од социјалниот притисок (во приодлог на заштита на хуманиот чин и спротивно на хуманиот чин). - Истражување на случај „Тој само се забавуваше” - Работен лист- изразување на ставови, што би направиле доколку се најдат на местото на некој настан.

<ul style="list-style-type: none"> - да ги знае правилата кои треба да се почитуваат за време на војна и зошто; - да умее да анализира ситуации и да открива кој е одговорен за нешто што се случило; - да изгради позитивен став кон сите права; - да ги препознава прекршителите на правата; 	<p>Основи на Меѓународното хуманитарно право</p>	<p>Војна, прекршени права, правила за време на војна, човекови права, меѓународно право.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Бура на идеи – откривање преку асоцијации на поимот „Војна”. - Се запишуваат асоцијациите и се изработува постер/плакат. - Документарен филм на тема „Животот за време на војна“. - Се анализа на филмот и учениците препознаваат кои права се прекршени и од кого. - Се воспоставуваат правила на работа и ги почитуваат. - Работа во група - изработка на постер/плакат на тема правила за време на војна.
<ul style="list-style-type: none"> - да знае што е заедничко за човековите права и меѓународното хуманитарно право; - да знае кога се применуваат човековите права, а кога меѓународното хуманитарно право; 	<p>Меѓународното хуманитарно право и човековите права</p>	<p>Право, Универзална декларација за човекови права, Меѓународно хуманитарно право</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Анализа на текстот „Основи на МХП”. - Работа во група- се анализираат зададени текстови и се идентификуваат разлики меѓу човековите права и меѓународното право. - Анализа на определени членови од Универзалната декларација за човекови права на ОН. - Работа во парови – претставување на сличности и разлики меѓу Универзалната декларација и основните правила од меѓународното хуманитарно право преку Венов дијаграм.
<p>-да препознава кога е прекршено меѓународното хуманитарно</p>	<p>Прекршување на Меѓународното хуманитарно право</p>	<p>Закон, прекршување на право, реакција, санкции (казни)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Се класифицираат асоцијациите наведени од страна на учениците за

<ul style="list-style-type: none"> - да умее да ги процени потребите на жртвите во конфликтот; - да го објасни поимот хуманитарна акција. - да ги знае предизвиците со кои се соочува хуманитарната акција. - да знае да ги напише сите ново усвоени поими. 	Хуманитарна акција	Хуманитарна акција, приоритет, човекови потреби	<ul style="list-style-type: none"> - Се организира посета на Црвениот крст на РМ. - Се користат сурдотехнички помагала (микрофон, слушалки, индивидуални и групни слушни апарати).
---	--------------------	---	--

Тема Медиуми (6 часа)			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да препознава различни видови на масовни медиуми; - да ја познава улогата на масовните медиуми во современото општество; - да ги знае карактеристиките на масовните медиуми; - да ги препознае изворите на информации; - да ги разбере последиците од неточното информирање; - да ја сфати потребата од медиумската култура; - да знае да ги напише сите ново усвоени поими. 	Информирањето во современото општество	Масовни медиуми, електронски медиуми, печатени медиуми, карактеристики на медиумите, информација, комуникација, демант, медиумска култура	<ul style="list-style-type: none"> - Се изработува листа на електронски и печатени медиуми. - Се разгледуваат и анализираат печатени медиуми кои пренесуваат информации од различен вид и се изработува листа на рзличности (какви информации пренесуваат, кои потреби ги задоволуваат, за која читателска публика се наменети и сл). - Се разгледуваат и споредуваат печатени медиуми од ист вид и се изработува листа на сличности и разлики. -Учениците ги споредуваат информациите објавени од различни медиуми, а се однесуваат за еден ист настан.

			<ul style="list-style-type: none"> - Учениците анализираат реклама за производ познат за нив и се обидуваат да ја утврдат објективноста на рекламата. - Се читаат и анализираат примери подготвени од страна на наставникот за неточно информирање и последиците од него. - Се користат сурдотехнички помагала (микрофон, слушалки, индивидуални и групни слушни апарати).
--	--	--	---

3. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

Наставната програма е обликувана согласно на развојните карактеристики на учениците и дидактичките елементи коишто се карактеристични за наставата на современото основно училиште. Наставниците по граѓанско образование своите подготвки за наставата треба да ги развиваат врз основа на целите по наставни теми и содржини со соодветен избор на методи и активности во наставниот процес. Наставната програма нуди четири наставни теми за кои се препорачува да се организира интерактивна настава според начелата за внатрешно поврзување на содржините и целите од областа на управувањето со општеството, мирното решавање на конфликтите, почитување на правилата на Меѓународното хуманитарно право за време на војна, како и информирањето во современото општество. Наставата по граѓанско образование треба да им овозможи на учениците да усвојуваат знаења и вештини и да ги подготвува да размислуваат и прифаќаат вредности кои го унапредуваат функционирањето на современото општество. Поради специфичноста на наставниот предмет во училишната настава не треба да се пристапува површно, ниту независно од историските и општествените услови, туку многу продлабочено во согласност со придобивките во областа на човековите права и слободи и непосредната заштита на човековите права и слободи во нашето општество и преземањето на граѓански обврски. Всушност, неопходно е учениците да

се оспособуваат да го применуваат знаењето, да ја сфаќаат важноста од постоењето на власта, обврските кои произлегуваат од поседување на власта, влијанието на граѓанските здруженија врз одлуките на власта.

Истовремено, учениците ќе сфатат како треба да се живее во заедница во која постојат голем број културни разлики помеѓу нејзините членови; ќе се навикнуваат да ги надминуваат меѓусебните недоразбирања со толеранција и почит, а со тоа и како да го спречуваат создавањето на конфликтите. Ќе стекнат култура на мирот, медиумска култура, ќе преземаат општествена одговорност и на тој начин ќе се развиваат во лојални граѓани на Р. Македонија.

Исто така, може да нагласиме дека наставната програма по граѓанско образование може успешно да се реализира во училишната настава со примена на училишни методи и активности за поттикнување на продлабочено учење со разбирање и расудување, кооперативност, работа во групи, како и со самостојно истражување и откривање на знаењето. Тоа е нужно за да може да се надминува традиционалниот начин на учењето во наставата коешто е ориентирано само кон стекнување на енциклопедиско знаење. Наставниците по граѓанско образование треба да придонесат за создавање демократска училишна клима во паралелката, да се грижат за поттикнување и интегрирање на учењето со активностите и однесувањето на учениците во паралелката, училиштето и пошироката средина. Степенот на поставените барања пред ученикот со оштетен слух и говор од страна на наставникот се во корелација со неговите можности, потреби и способности. Низ истражувачките активности, проектните работилници и сл. учениците треба да го изнесуваат своето мислење, да прифаќаат вредности од областа на човековите права и за демократското уредување на општеството, да се воспитуваат за соработка и солидарност со другите.

Битна цел на наставата по граѓанско образование е не само да се учи, туку и да се воспитува во добро однесување кон себе и кон другите, да поттикнува кај учениците заедничко меѓусебно комуницирање и во согласност со постигањата во остварување на човековите права, демократско уредување на општеството и градење на нашиот општествен и културен идентитет.

Наставата по граѓанско образование редовно се планира, организира и остварува со предвидениот фонд на часови што е утврден со наставниот план. Учениците во наставата се оценуваат со бројчана оценка која има влијание на општиот успех.

Наставникот треба да ја има во предвид специфичноста на учењето и работењето на учениците со оштетен слух и говор. Во зависност од индивидуалните способности на учениците и тежината на наставниот материјал во работата може да се користи и методата на дактилологија и знаковен јазик, сурдотехнички помагала (микрофон, слушалки, слушни апарати). Наставникот го следи изговорот на нови зборови, корегира и влијае на проширување и збогатување на речникот на учениците.

- *Препораки за користење на годишниот фонд на часови (ориентационо планирање на наставните часови по наставни теми и целини).*

Препораките за годишниот фонд на часовите се дадени како ориентација, заедно со конкретните цели и теми/содржини што, секако, не треба да го ограничува нивното прераспределување според потребите при реализацијата. Поинаквото користење на часовите треба да го проценува предметниот наставник според достигнуањата на неговите ученици, т.е. според промените во квалитетот на знаењата и способностите кои тие ги постигнуваат.

- *Наставни средства:*

- учебник избран на ниво на училиштето за соодветниот предмет, одобрен од страна на министерот;
- други извори на учење во непосредната околина, посета на специјализирани институции и соработка со стручни лица од локалната средина;
- енциклопедии, речници, списанија, дневен печат, законски акти, меѓународни документи;
- Интернет, популарни илустрирани образовни софтвери;
- аудио-визуелни средства и други средства соодветни на предметот.

Наставникот треба да ја има во предвид специфичноста на учењето и работењето на учениците со оштетен слух и говор. Во зависност од индивидуалните способности на учениците и тежината на наставниот материјал во работата може да се користи и методата на дактилологија и знаковен јазик, сурдотехнички помагала (индивидуални и групни слушни апарати, микрофон, слушалки). Наставникот го следи изговорот на нови зборови, корегира и влијае на проширување и збогатување на речникот на учениците.

4. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

- Следење на постигањата на учениците

Во текот на наставата редовно се следат и вреднуваат постигањата на учениците, се прибираат показатели за нивната активност, за нивната мотивираност за учење, за соработката со другите ученици и сл. (формативно оценување. Оваа компонента е составен дел на планирањето на наставникот за наставата и учењето. Во програмата се наведени начините на следење, проверување и оценување на постигањата на учениците во рамките на наставните теми.

Начини на проверување и оценување: усно, писмено, презентација.

Други средства и постапки за следење и оценување: говорни вежби; разговор/дијалог наставник-ученик, како и ученик-ученик; домашни работи, податоци од истражувачка работа. Оценувањето се врши со нумерички оценки.

5. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗИРАЊЕ НА НАСТАВНИТЕ ПРОГРАМИ

Наставната програма по македонски јазик се реализира во простор и со опрема според Нормативот за простор, опрема и наставни средства за деветгодишното основно образование.

6. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Наставата по наставниот предмет граѓанско образование ја изведува наставник со завршени студии по социологија. Доколку на конкурсот не се јави наставник - дипломиран социолог, тогаш наставата може да ја реализира и наставник со завршени студии по филозофија и наставник со завршени студии по историја.

- дополнителна дефектолошка дообразба согласно Законот за основно образование

Потпис и датум на утврдување на наставната програма

Адаптираната наставната програма по граѓанско образование за IX одделение на деветгодишното основно образование за учениците со оштетен слух во посебните училишта и посебните паралелки во основните училишта, врз основа на утврдената соодветна наставна програма за деветгодишно основно образование, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

Бр.12-15105/1
22.09.2015 година

Министер

Abdilaqim Ademi

Изготвил: работна група, координатор м-р Жанета Чонтева, советник
Контролирал: Трајче Ѓорѓиевски, раководител на одделение
Одобрил: м-р Митко Чешларов, раководител на сектор